

Kultuur > Teater

Tellijale

INTERVIUU > Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda millegi tunnistajaks, mis võib-olla ei ole see, mida ma ootasin

Kuula

Janar Ala, toimetaja

27. märts 2024, 20:00

Uuendatud 28. märts 2024, 18:36

Mart Kangro lähtub oma töös põhimõttest, et ära alahinda publikut. Ta leiab, et vaataja teab alati rohkem kui tema. — Foto: Tairo Lutter

Elame teadupärast ajal, mil kõikvõimalikke tervikpilte on järjest raskem tekitada. Sellisest nukker-röömsast tõdemusest lähtub ka laupäeval esietenduv Mart Kangro autorilavastus «Inimese anatoomia».

Intervjuud alustades räägime kõigepealt ruumist, Sakala 3 (endine No99) maja kammersaalist, kus nad Ekspeditsiooni trupiga seda teevad. Kangro selgitab mulle pikalt ruumi ja selle spetsiifikat, aga ütleb, et ma ei tohi sellest midagi kirjutada. See peab jääma saladuseks. Ruumil on tähtis koht selle keerulise ja ka absurdse

inimliku olukorra, kus teada tahaks rohkem kui võimalik, ilmestamiseks.

Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda milleg...

00:00 / 00:00

1

- Lavastaja, tantsija, koreograaf
- Lavastusi viimasest ajast: «Workshop» (2018, Kanuti Gildi Saal, koos Juhan Ulsaki ja Eero Epneriga), «Enneminevik» (2019, Kanuti Gildi Saal), «Kas te olete oma kohaga rahul», (2020, Kanuti Gildi Saal, koos Juhan Ulsaki ja Eero Epneriga), «Täna õhtul lorem ipsum» (2021, Ekspeditsioon), «Fun Fact» (2023, Kanuti Gildi Saal ja Ljubljana kaasaegse teatri-, tantsu- ja kunstikeskuse Bunker, koos Juhan Ulsaki, Eero Epneri ja Sloveenia avangardteatrirühmitusega Beton Ltd)

«Inimese anatoomia»

- Esietendus teatris Ekspeditsioon 30. märtsil Sakala 3 teatrimajas
- Laval Marika Vaarik, Katariina Tamm, Jörgen Liik, Rasmus Kaljujärvi

Kõigepealt hakkab silma pealkiri – «Inimese anatoomia». Kui keegi tuleb lavastust vaatama sooviga ammutada kasulikku tarkust keha toimimise kohta, siis seda ta vist ei saa.

Kindlasti mitte. Eksitav pealkiri on nagu nimme pandud. See kohati peegeldab ka meie tänapäeva – kõik ei ole see, millena ta näib.

Kui ma proovin maailma enda ümber mõtestada, siis mul jääb nagu tööriistadest puudu, selline tunne on. Justkui üritad veel vanamoodi hakkama saada, aga ilmselgelt ei ole see enam piisav. Sellepärast ka see «Inimese anatoomia».

Minu jaoks on «Inimese anatoomia» kuidagi märgiline teos. Ta on mulle vanemate raamaturiulil alati eredalt silma paistnud. Lapsest saati olen imestanud, et miks on «Inimese anatoomia 1», aga 2. osa pole. Suhteliselt hiljuti sain teada, et see jäi ilmumata.

Midagi sarnast tundub juhtuvat minuga, kui proovin kaasaegset maailma selle üliiikuvuses tabada – üritan kuhugi jõuda, aga jõuan ainult poole peale.

Maailmast on tõesti raske aru saada. Ma olen isegi paljuskorraga meediavoo jälgimisest või oleks õigem öelda mõtestatud jälgimisest paraku loobunud, kuigi ajakirjanikuna nagu peaks. Üldistavat on keeruline leida, ehkki tahaks vahel. Üht-teist muidugi on, aga järjest vähem.

0.25

0.5

Huvitav on ka arvamuste diktaat – absoluutselt kõige suhtes peaksid justkui omama ka arvamust. Kui miski tuleb kuskil seltskonnas jutuks ja kui sa millegagi mingisugusel piisaval määral ei suhestu, siis oled kas ühiskondlikult loid või lihtsalt rumal või ükskõikne.

0.75

✓ 1

1.25

Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda milleg...

00:00 / 00:00

1

saama. Kuidas sa siis oled selline ükskõikne keskealine? Endal oleks ka tegelikult huvitav aru saada, kust jookseb piir ükskõiksuse ja sellise teadmise vahel, et see polegi mu jaoks oluline.

Kui aasta lõpus ilmuvad siin-seal ülevaated kasvõi näiteks sellest, mida on kunstiaastas oluliseks peetud, on silma hakanud, kui vähe on vastajatel ühisosa. Kui rääkida nn teatriväljast, kui palju te teate, mis seal toimub? Kui terviklik on teie pilt sellest, mis toimub näiteks Eesti teatris, ja kui võimalik või ka vajalik on seda tervikpilti üldse tekitada?

Ma võin ju arvata, et ma tean. Vaatamas käin palju, aga pigem sinna etenduskunstide poole. Abstraheeriv, kujundlik kõneviis meeldib rohkem kui narratiivne loojutustamine, aga naudin ka viimast, kui on väga hästi tehtud. Suures plaanis ikka hooman, mis toimub. Vabakutselisena töotan ka erinevate, ka põlvkonniti erinevate inimestega koos ja seegi viib erinevate asjadega kokku.

Kui olin kunagi noor ja ambitsioonikas etenduskunstnik, siis mulle ütles üks saksa kuraator – see ei olnud mõelnud kriitikana –, et ära kunagi alahinda oma publikut. Ma alati tuletan seda endale meelde. Eri lavastused kannavad eri eesmärki, nagu raamatudki – on teatmeteosed, filosoofiline kirjandus jne – ja kõik ei pea tingimata kõigini jõudma. Aga läheb 20 aastat mööda ja see radikaalsena mõjuv esteetika on Draamateatri laval. Ühel hetkel ta sinna jõuab, ta mõjutab tegijaid.

Ma olen väga tänulik nendele autoritele, kes võtavad riski ja jäävad endale kindlaks ning julgevad eksperimentidega välja tulla. Kui eksperiment ka ei õnnestu, siis olen ma siiski kuidagi palju tolerantsem. Saan aru, et sa vähemalt proovisid, ja võiksid näiteks veel selle mõtte, keele või esteetikaga töötada. Olen selle suhtes palju tolerantsem kui mingisuguse tootmise suhtes. Järjest enam taban end mõttelt, et oleme sisenemas või ka juba sisenenud mingisugusesse teenusekultuuri.

See on vist midagi, mida on õigus nõuda.

Just. Saab rääkida haridusteenusest, haldusteenusest, kultuuriteenusest jne. Kui nüüd absurdseks minna, siis võib ka ju rääkida, et pakun sulle heanaaberlikku teenust hea naabrina. (Naerab.) Ei kuula näiteks peale kella ühtteist öhtul valjusti muusikat.

Kui mõtleme külakoolist kui haridusteenusest, siis võibki välja arvestada, kui efektiivne see on. Saame mõelda haridusest

0.25

0.5

tasemetööde ja riigieksamite tasandil, ilma et me mõtleks, mida külakool või pedagoog kogukonnale tähendab. Ma ise olen maakohast pärit ja üsna tundlik selle suhtes.

0.75

✓ 1

1.25

Või rääkida loomemajandusest

Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda milleg...

00:00 / 00:00

1

hästi aru saanud. Ka üks neist paljudest arusaamatustest või poolarusaadavustest meie ümber.

Ega ma ka hästi ei saa. Aga ta ongi selline majanduslik termin, kui sa saad midagi kasu, vajaduse, efektiivsuse jne parameetritega mõõta. Seda n-ö sisaliku jälge kivil hoomata on raske, aga kui mõtleme publiku hulga või piletitulu jne kategooriates, siis need on mõõdetavad.

Palju te oma töös olete sedalaadi survega kokku puutunud? Või on õnnestunud ajada oma asja, ilma et keegi loomemajanduskubjas oleks vahepeal korrale kutsunud?

Me jõuame vabaduse ja vastutuse momendi juurde. Olen vabakutseline kunstnik olnud üle 20 aasta. Ma teadlikult olen püüdnud mitte siduda end suurte institutsioonidega, et vabadus valikute üle ja sellega kaasnev vastutus tagajärgede ees jääks suures osas mulle.

Mu elukorralduslik pool on olnud suhteliselt turbulentne, aga seda, mida ja kellega ma teen, olen ma ise otsustanud. Muidugi, ka see Ekspeditsiooni lavastus on trupile ja ma annan aru, millises kontekstis ta loome. Mul ei ole ükskõik. Töötan kontekstides ja olen vastutustundlik autor. (Naerab.) Aga sunnitööd pole pidanud tegema, mind on usaldatud.

Kui nüüd selle lavastuse puhul rääkida mingisugusest esimest impulsist või idust, kus ja kuidas ta kasvama hakkas?

Lauri Lagle (Ekspeditsiooni kunstiline juht – J. A.) ja trupp kutsusid mind. Ma vaatan alati konteksti. Inimesed, ruum ja aeg, kuhu ta sünnib. Mida olen varem nende inimestega teinud. Kas seal on midagi sellist, mida saab kuidagi rõhutada?

See kammersaali ruum on oluline – väga raske ruum lavastamiseks ja etenduse andmiseks. Väga spetsiifilise akustikaga, dekooriga.

Seda on nüüdseks lavastusse küll vähem jäänud, aga Jenny Odelli raamat «How To Do Nothing: Resisting the Attention Economy» oli ka alguses oluline. Ta töötab seal laias laastus välja mitte midagi tegemise kui tegevusplaani tänapäevases tähelepanumajanduse poolt suunatud maailmas. Sa ei reageeri kõigele, vaid astud sammu tagasi.

Aga me liikusime sellest eemale.

Mind huvitab see väike ja lihtne inimene, nagu me kõik, kuidas ta oma väikese aju ja mõistuse piires toimetab ja mõtestab. Mõnikord

0.25

0.5

justkui juhuslikult paneb täppi. Teinekord teeb suure draama millestki, mis ei oma mingit tähendust. Ühesõnaga üritab kohaneda, oodates ja lootes parimat.

0.75

✓ 1

1.25

Nii et ikka kannatanal oma liikumises ja mingi oma vili.

Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda milleg...

00:00 / 00:00

1

Absurdiga silmitsi: moment Mart Kangro ja Ekspeditsiooni eelmisest lavastusest «Täna õhtul lorem ipsum». — Foto: Kristiina Praks

Teie lavastuste puhul on ikka ka olmeabsurdi mainitud. Eelmisel nädalal lugesin uudist, kus Lasnamäe Maximast leiti riulilt pasteedikarp, kuhu on pandud inimese sitta. Mõtlesin sellele pikalt. Kas teile ka mõni selline tugevat signaali andnud olukord meenub, kui ma nüüd küsiks ja paluks meenutada?

See Maxima juhtum kõlab väga nagu steitment. Mul on need asjad lihtsamad.

Ma üldse tundun endale meeletult naeruväärne. Just oma ambitsioonis õnnestuda, teha parimat, elada parima äranägemise järgi. Siis tuleb ootamatult aga miski, mis paneb sulle nagu peegli ette. Oma lavastustes ka tahan heas mõttes seda inimese naeruväärsust pühitseda. Minu meelest ainult see aitab meid välja. Kuniks suudad selliseid olukordi näha ja end sellistes olukordades kõrvalt näha, siis ma arvan, et kõik on hästi.

Mul on need olukorrad kõik natuke filmilikud, võib-olla isegi multifilmilikud ja neid on isegi raske kirjeldada.

Lavastuses «Workshop» ma saen ja õpetan saagimist. Tõin kodust sae, sest vana oli nüri. Läksin saega. Kuidas sa ikka saega lähed, ta on nii pikk ja eraldi kotti seda ei pane. Võtsin lihtsalt sae kätte ja kõndisin Kalamajast Kanuti poole. Balti jaama juures, seal, kus trammittee hästi sõidutee lähedale tuleb, avastan, et minu ees kõnnib üks teine mees, kellel on suur puidust latt käes, ja kümme meetrit eespool kõnnib üks kolmas mees, pildiraamiga. Ja me ei ole omavahel kuidagi seotud.

0.25

0.5

Kõigil meil omad asjad, omad väikesed mured ja agendad ja seal me siis läheme.

0.75

✓ 1

Sellist asja lavale ei pane.

1.25

Mart Kangro: pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda milleg...

00:00 / 00:00

1

Mulle meeldib tõesti pühitseda kohalolu. Nii vaatajate kui esitajate puhul. Mulle meeldib mängida ka selle n-ö mängult ja päriselt piiriga.

Kui «Inimese anatoomia» sai alguse ruumist, siis ka see, kuidas me vaatajaid sinna ruumi paigutame, ikkagi midagi teeb, mis on päris reaalne. See on teatud reaalsus, millega sa pead seal kokku puutuma ja toimetama. Selle teistsuguse reaalsusega mängimine on mu jaoks väga huvitav. Palett, millega seal saab tegutseda, on väga lai.

Kui ma ennist ütlesin, et ära alahinda oma vaatajat, siis see tähendab ka, et vaataja teab alati rohkem kui sina. Üksik inimene publikus võib olla juhm, või mis juhm, aga publik tervikuna on kogenud kordades rohkem kui mina. Selles mõttes mulle ei meeldi väga nämmutada. Ma ei paku publikule meelelahutusteenust, ka temal on vastutus. Tegeleda selle situatsiooniga. Vastutus võib avalduda ka otsuses, et see ei ole minu jaoks, ma lähen siit ära. Täiesti ok. Aga palun ära üldista enda vastuvõttu kogu publiku vastuvõtule.

Teatris muutuv teatripilt läheb järjest eripalgelisemaks. Siinsamas sinu kõrval istub inimene, kellele see võib-olla on väga oluline. Vaataja ja etendaja suhe on nihkumas kuhugi mujale kui see, et ma saan osa kultuuriteenusest. Ma pean järjest rohkem arvestama sellega, et võin sattuda millegi tunnistajaks, mis võib-olla ei ole see, mida ma ootasin, aga *that's life*.

Mina autorina igal juhul arvestan publikuga ja üritan luua midagi sellist, et see, kes tuleb vaatama, tunneks, nagu mulle meeldib kunsti vaadates tunda, et ma ei ole üksi. Ehk et keegi on artikleerinud mingeid mõtteid, mis ka mul on peas olnud, aga nad ei ole veel kuju võtnud.

Päevatoimetaja

Author

Ralf Sauter

ralf.sauter@postimeesgrupp.ee

Reklaam

Kuulutuste tellimine:

kuulutus@postimees.ee

(+372) 739 0397

Reklaam Postimehe paberlehes:

reklaam@postimees.ee

(+372) 666 2445

Reklaam Postimees.ee veebides:

veebireklaam@postimees.ee

(+372) 666 2230

Kontakt

Vihje:

(+372) 507 3066

vihje@postimees.ee

Tellimustega seotud küsimused:

(+372) 666 2525 (E-R 8-17)

levi@postimees.ee

Toimetuse sekretär:

(+372) 666 2202

sekretar@postimees.ee

Jälgi meid

Mobiilirakendus

Tehnilised küsimused ja ettepanekud:

tehnoloogia@pc

0.25

0.5